

Arbetsmiljöverket
112 79 Stockholm

Remissvar

Förslag till föreskrifter om elektromagnetiska fält samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna.

Medlemsorganisationerna inom Svenskt Näringsliv har getts möjlighet att lämna synpunkter på Arbetsmiljöverkets förslag till nya föreskrifter om elektromagnetiska fält. De synpunkter som lämnas nedan kommer från några av Svenskt Näringslivs medlemsorganisationer som representerar flera av de branscher och verksamheter som kommer att påverkas av förslaget, t ex verkstadsindustrier, gjuterier, stålindustri, sten- och glasindustri, gruvnäring, trä- och möbelföretag med flera.

I detta yttrande tar vi först upp mer allmänna och övergripande synpunkter på förslaget och därefter synpunkter paragraf för paragraf.

Allmänna och övergripande synpunkter

Det direktiv som nu införs har under många år diskuterats och införandet har vid flera tillfällen skjutits upp. Direktivet har utsatts för hård, men enligt vår åsikt befogad, kritik. När EU:s medlemsländer nu ska implementera direktivet väljer Arbetsmiljöverket att i stort sett införa direktivets artiklar som de ser ut i direktivet. Några krav utöver dessa införs inte. Då medlemsländerna är tvingade att införa direktivet anser vi att det sätt som Arbetsmiljöverket valt trots allt är tillfredsställande.

Att Arbetsmiljöverket överfört direktivtext till föreskriftstext innebär att direktivets komplicerade hänvisningar, långa meningar och förklarande texter följt med in i föreskriftstexten. Resultatet blir föreskrifter, som om man ska förstå dem, kräver vägledning. Vi vill se en diskussion mellan myndigheten och arbetsmarknadens parter om det lämpliga och önskvärda i att införa föreskrifter på detta sätt. Ett enklare och tydligare språk skulle underlätta tillämpningen av föreskrifterna för användaren. Det behövs enligt, vår mening, en grundlig genomgång av språket i föreskriften. Nedan, under rubriken "Synpunkter paragraf för paragraf" ger vi några exempel på paragrafer som behöver ses över.

Det har i stort sett inte införts några allmänna råd i föreskriften. Mot bakgrund av den komplicerade föreskriftstexten bör det därför framgå i inledningen av föreskriften att artiklarna i direktivet har införts utan ändringar och att det finns mer information och vägledning på Arbetsmiljöverkets hemsida samt i ett vägledningsdokument kopplat till föreskriften.

Vi konstaterar att Arbetsmiljöverket inte överfört artikel 10.1.c i föreskrifterna. Artikeln handlar om undantag från föreskrifterna. Vi menar att denna artikel ska finnas med även i de svenska

föreskrifterna. Möjlighet att ansöka om undantag kan komma att finnas i övriga medlemsländer och detta är en fråga om lika villkor för alla medlemsländer i EU. Det bör vidare beskrivas hur ett sådant förfaringssätt ska gå till och det bör utarbetas rutiner på Arbetsmiljöverket så att beslut om undantag sker på ett rättssäkert och enhetligt sätt. Arbetsmiljöverket skriver i konsekvensutredningen till remissen att "Vid de kontakter som Arbetsmiljöverket har haft med dem som svetsar har det inte framkommit önskemål om undantag." Vi ställer oss frågande inför denna formulering och undrar vem Arbetsmiljöverket har haft kontakt med.

Vi ser en ökad elektrifiering i samhället och arbetslivet. Inom till exempel gruvbranschen studeras elektrifieringen av maskiner under jord för att eliminera risken för exponering av dieselavgaser. Det mycket komplicerade regelverket kring elektromagnetiska fält (EMF) får inte bli ett hinder för teknisk utveckling. Riskerna med EMF kan i flera fall vara betydligt mindre än de risker som tekniken ersätter.

Det finns ett stort behov av vägledning och stöd till arbetsgivare vad gäller EMF och kraven i de föreslagna föreskrifterna. Kommissionen har tagit fram icke- bindande guidelines men ytterligare vägledning och information från Arbetsmiljöverket är absolut nödvändig. I detta material behöver exempelvis områden som begreppsdefinitioner, metoder och underlag för olika slags riskbedömningar (guider, flödesscheman etc.) förtydligas och på ett enkelt sätt göras tillgängligt för arbetsgivare. Det måste vara tydligt vad arbetsgivare med olika typ av risk (eller ingen risk alls) förväntas göra och var man kan hitta stöd i arbetet. Konsekvensanalysen säger att "... även om nästan alla arbetsgivare och ensamföretagare omfattas av de föreslagna föreskrifterna behöver de allra flesta inte vidta några åtgärder." Det måste vara tydligt när man inte behöver göra något. Samtidigt finns det verksamheter som är utsatta för högre exponering och då ska det vara enkelt att förstå vad och hur man ska göra för att uppfylla kraven och därmed minska arbetsmiljöriskerna med EMF. I föreskrifterna 14 § hänvisas till "normer, riktlinjer och exponeringsdatabaser" för att identifiera och bedöma elektromagnetiska fält. Denna typ av stöd behöver tas fram och göras tillgängligt på Arbetsmiljöverkets hemsida.

Vid de tillfällen då arbetsgivare behöver genomföra exponeringsbedömningar genom mätningar, för att fastställa om gränsvärden överskrids, är dessa både mycket svåra att genomföra (om ens möjliga i många fall) och kan bli mycket kostsamma för arbetsgivaren. Vi anser att kraven på exponeringsbedömningar av gränsvärden bör begränsas till att enbart omfatta exponeringsfastställning genom olika typer av bedömningar. Detta bör då ske med hjälp av modelleringar, exponeringsdatabaser eller andra typer av vägledningar. När det gäller mätningar finns en mycket stor brist på kompetenta konsulter och företag som kan utföra mätningar samt i många fall så stora mätosäkerheter att resultaten inte blir tillförlitliga. I detta sammanhang kan även nämnas att Arbetsmiljöverkets konsekvensutredning inte är realistisk avseende tidsåtgången och därmed kostnaderna att implementera föreskrifterna.

Arbetsgivarens arbetsinsatser måste stå i relation till arbetsmiljöriskerna, som är relativt låga eller obefintliga för de allra flesta arbetsgivare inom detta område. Det är mycket viktigt att Arbetsmiljöverket har kompetens och ställer rimliga och relevanta krav i tillsynsarbetet så att arbetsgivarna inte tvingas göra arbete som inte leder till arbetsmiljöförbättringar.

Vi anser vidare att en arbetsmiljöreglering inom detta område främst bör ske genom marknadskontroll mot produkter som genererar elektromagnetiska fält så att förebyggande

åtgärder, så långt det är praktiskt möjligt, kan genomföras innan de når användarledet. Där det inte går att "konstruera bort" alla risker ska det finnas bra information från tillverkar- och leverantörsled om eventuella risker för elektromagnetiska fält och hur en användare ska använda produkten för att minimera dessa.

Synpunkter paragraf för paragraf

3 §

Ersätt ordet "uppkommer" till "kan uppkomma" i andra stycket.

6 §

Förkortningen AL används generellt inte i föreskriften, dvs "insatsnivåer" är nästan alltid utskrivet. Förkortningen AL bör därför tas bort liksom förkortningen ELV har tagits bort. Detta gäller genomgående i hela föreskriften och bilagorna.

Gränsvärden för hälsoeffekter: inled förklaringen med "De gränsvärden för".

Gränsvärden för sensoriska effekter: inled förklaringen med "De gränsvärden för".

Rubriker över 8 §

Rubriken "Insatsnivåer och gränsvärden för exponering" förekommer två gånger efter varandra, där en av rubrikerna kan tas bort.

9 §

I rådsdelen till 8-9 §§ föreslås följande ändringar. Näst sista stycket; Insatsnivåerna avser de "maximala insatsnivåerna" ersätt med "maximala fältnivåer" och i sista stycket ersätt "kontaktströmmar" med "kontaktström" samt "inducerande strömmar" med "inducerande ström".

10 §

Krängligt språk som går att skriva enklare. Ta bort sista stycket i 10 §- eftersom samma text upprepas i 22 §. Stycket är onödigt och svårläst med hänvisningar till olika paragrafer.

11-12 §§

Paragrafstexterna är mycket svåra att förstå med mycket hänvisningar till olika paragrafer som gör det svårt att läsa föreskriftstexten. Hänvisningar till bilagorna är bra och relevanta. Här behövs en tydlig förklarande text kring när insatsvärden och gränsvärden får överskridas. Ett flödesschema där punkterna förklaras kan underlätta förståelsen av paragraferna. Vi frågar oss vad som menas med "om detta är motiverat av praxis eller processen". Det behöver förklaras.

13 §

Ta bort paragrafen eller för ihop den med 7 §. Det som står här beskrivs tidigare i föreskriften.

14 §

Rubriken innan paragraf 14 kan ändras till: "Fastställning av exponering genom bedömning"

Ta bort hänvisningen till 13 §. Den är onödig. Inled med; "Arbetsgivaren ska".

Språket i de två sista punktsatserna är inte bra. Punkten 2 kan exempelvis inte inledas med "inklusive".

Hur ska man tolka 14 §? Av texten kan man få intrycket att det är tvingande att använda sig av kommissionens riktlinjer och normer, riktlinjer, och exponeringsdatabaser. Vilka normer och riktlinjer och exponeringsdatabaser avses? Detta bör beskrivas. Information om kommissionens riktlinjer saknas i föreskrifterna och bör finnas i föreskrifterna. Paragrafen skulle tjäna på att ha kortare föreskriftsdelen och en rådsdel där det förklaras hur detta arbete kan genomföras.

15 §

Rubriken innan paragraf 15 kan ändras till: "Fastställning av exponering genom mätning eller beräkning". Det är ett svårt språk generellt i paragrafen. Samtliga begrepp i andra stycket behöver förklaras. Vad är exempelvis "relevant och god praxis"? När mätosäkerheten ska beaktas bör även t.ex. kalibrering och positionering vara med eftersom det också har betydelse för resultatet av mätningar. Denna paragraf medför att endast få specialiserade företag/konsulter kan användas då det är få, om ens några, arbetsgivare eller företagshälsovård som kan utföra detta arbete själva.

16 §

Här kan första eller andra stycket tas bort eftersom de har liknande innehåll. Hänvisningen till SAM är onödig och kan tas bort. Även här finns begrepp som ger utrymme för tolkningar och som behöver förklaras så som "lämpliga intervall", "behöriga instanser eller personer", och "spårbar form".

17 §

Hänvisning till SAM kan tas bort även här då det är en upprepning.

Paragrafen skulle kunna slås samman med paragraferna 13 och 20 och flyttas till en allmän riskbedömningsparagraf. Då kan punkterna användas mer som en checklista och hjälp i att genomföra bedömning av verksamheten.

Punkten 7 i listan bör strykas eftersom det i föreskrifterna om medicinska kontroller i arbetslivet står att "några rekommendationer om meningsfulla riktade hälsokontroller av exponering för elektromagnetiska fält inte kan ges i dagsläget". Se även kommentarerna till 32 §.

18 §

Vi har fått uppgifter om att på de allra flesta arbetsplatser som är öppna för allmänheten har ingen sådan utvärdering gjorts (endast normal CE-märkt utrustning används och därmed finns ingen anledning att göra någon utvärdering). Vi föreslår att texten ändras från "förutsatt att en utvärdering redan har gjorts i enlighet med bestämmelserna om" till "...förutsatt att dessa uppfyller bestämmelserna om...".

20 §

Se kommentarer till 17 §. I första stycket bör hänvisningen till SAM tas bort. Varför införs ett allmänt råd just till denna paragraf? Hänvisningar i andra paragrafer ligger i paragrafstexten.

21 §

Ta bort paragrafen. Den kan ses som ett allmänt råd. Sista stycket ger samma information som 7 §.

22 §

Texten i paragrafen är svår att förstå. Den består av enda lång mening. Lämplig personlig skyddsutrustning för EMF behöver beskrivas.

23 §

Paragrafen innehåller samma information som 7 §. Vilka är de indirekta effekterna som avses i 13-15 §§. I 13-15 §§ står det inget om indirekta effekter. Paragrafen kan tas bort helt.

24 §

En väldigt lång mening. Hänvisningen till 30 § kan tas bort.

Det inte bra att uttrycket "särskilt utsatta" arbetstagare används. Detta bör strykas. Längre fram i paragrafen framkommer vad som menas med särskilt utsatta. Paragrafens skrivning öppnar för att gruppen särskilt utsatta kan utökas.

25 §

Ta bort hänvisningen till 13-15 §§ och inledningen om riskbedömning.

Lägg till text i första stycket efter "som överskrider insatsnivåerna" med "...och iakttagandet av gränsvärdena för exponering inte fastställts genom mätning eller beräkning...".

26-27 §§

Kan flyttas till 11 respektive 12 §§ eftersom de hör ihop med dessa paragrafer. Styrning av rörelse behöver förklaras. Begreppet "antas" bör bytas ut. Vi har fått uppgifter om att personlig skyddsutrustning inte är praktisk möjlig att använda för att skydda sig mot EMF (mindre än 100 KHz). Utrustningen skulle bli mycket tung och otymplig om det överhuvudtaget skulle gå att använda sig av den. Föreskriftstexten i paragrafen bör därför justeras.

28 §

De två inledande styckena är onödiga och kan tas bort alternativt kortas ned. Kraven finns redan på andra ställen i föreskrifterna. Ta bort sista meningen med hänvisning till SAM eftersom det är en upprepning från tidigare paragrafer i föreskriften.

30 §

Hela paragrafstexten är en enda lång mening. Ta bort "sannolikt" i texten eftersom detta kan skapa förvirring. I texten bör "deras företrädare" ersättas med "skyddsombud". Vad menas med risker i detta avseende, hälsorisker? Vad är en utbildning om resultatet av en riskbedömning? Handlar det inte i praktiken om information om resultatet av en riskbedömning?

31 §

Byt ut "samt" skyddsombud till "eller" skyddsombud, (om sådant finns).

32 §

Hela paragrafen kan strykas. Första stycket är mer formulerat som ett allmänt råd. I paragrafens övriga delar finns en hel del frågetecken kring exempelvis vad en lämplig hälsoundersökning är inom detta område. Föreskriften ger inga direkta råd kring detta och inte heller föreskriften om medicinska kontroller i arbetslivet. Den ger snarare rådet att inte genomföra medicinska kontroller eftersom "några rekommendationer om meningsfulla riktade hälsokontroller av exponering för elektromagnetiska fält inte kan ges i dagsläget". Det förefaller mycket tveksamt om denna paragraf ska införas i föreskriften.

33-34 §§

Detta är kommenterat i inledningen av remissvaret. Det bör finnas en generell möjlighet att begära undantag från föreskrifterna eftersom direktivet medger detta.

Bilaga 1

Det skulle underlätta läsningen om man tydligare hade specificerat vilka storheter som är mätbara. I sista stycket bör rubriken ändras från "Specifik energiabsorption" till "Specifik energiabsorptionshastighet".

Bilaga 9

Kan kompletteras med en undertext inom vilket intervall som gäller för kontaktström och inducerande ström.

Svenskt Näringsliv
/genom

Teknikföretagen
Malin Nilsson
Kresimir Iveskic

Industriarbetsgivarna
Cecilia Andersson
Margareta Jernelöv

TMF- Trä-och möbelföretagen
Grafiska företagen
Martina Hallgren

SLA – Skogs- och lantarbetsgivareförbundet
IKEM – Innovations och kemiindustrierna i Sverige
Camilla Backlund

Svenska Gjuteriföreningen
Peter Nayström

I arbetet har vi även införlivat synpunkter från några av våra medlemsföretag.